

ситету водного господарства та природокористування. – 2008. – Випуск 4 (44). – Ч. 2. – С. 357 – 362.

REFERENCES

Butynets, F. F., Voinalovych, O. P., and Tomashevska, I. L. *Orhanizatsiia bukhhalterskoho obliku* [Accounting organization]. Zhytomyr: Ruta, 2005.

Britton, A., and Waterston, Ch. *Financial accounting*. Harlow; England: Prentice Hall; Pearson Education, 2010.

Butynets, T. A. "Pryntsypy hospodarskoho kontroliu: super-echnosti pohliadiv" [Principles of economic control: the contradictions of views]. *Visnyk ZhDTU*, no. 1(47) (2009): 18-26.

Ivakhnenkov, S. V., and Melykh, O. V. *Finansovy kontrolinh: metody ta informatsiini tekhnolohii* [Financial Controlling: methods and information technology]. Kyiv: Znannia, 2009.

Mnykh, Ye., and Bradul, O. "Kontseptsii pobudovy komp'uternoi informatsiinoi systemy obliku diialnosti korporatsii" [The concept of computer information system accounting activities of corporations]. *Bukhhalterskyi oblik i audyt*, no. 4 (2008): 41-45.

Osmiatchenko, V. O. "Krytychna otsinka pryntsypiv bukhhalterskoho obliku v umovakh funktsionuvannia komp'uteryzovanykh system" [Critical evaluation accepted accounting principles in terms of the functioning of computer systems]. *Visnyk NUVHP*, vol. 2, no. 4(44) (2008): 357-362.

Yevdokymov, V. V. *Adaptyvna model intehtratsii systemy bukhhalterskoho obliku* [Adaptive model integrating accounting system]. Zhytomyr: ZhDTU, 2010.

Zhuravel, H. P., Klevets, V. B., and Oliynchuk, V. M. *Ambivalentnist ta mimikriia oblikovoi teorii* [Ambivalence and mimicry of accounting theory]. Ternopil: TNEU, 2013.

УДК 352.075/338.2

ПРОБЛЕМИ ІНСТРУМЕНТАРІЮ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

ГОЛОВНЯ О. М.

УДК 352.075 / 338.2

Головня О. М. Проблеми інструментарію розвитку місцевого самоврядування в умовах забезпечення стабілізації економіки

Сталий соціальний розвиток місцевої громади розглядається в статті як універсальна технологія. Така технологія охоплює всі рівні управління, створює умови для ринку і дозволяє консолідувати різні соціальні групи. Технологія розробляється та реалізується виходячи з конкретних умов і специфіки економічного, організаційного, соціально-політичного рівнів і структури розвитку муніципальної спільноти. Сьогодні, на жаль, недостатньо уваги приділяється питанням конструювання комплексу технологій, здатних забезпечити динамічний економічний розвиток інтегрованої системи муніципального управління. Крім того, одним з напрямів у муніципальній політиці має бути створення системи зайнятості населення та перекваліфікації працівників, формування нових робочих місць. Велике значення в захисті інтересів територіальних громад можуть відігравати асоціації органів місцевого самоврядування. Для вирішення питання залучення жителів до участі в місцевому самоврядуванні треба налагодити невідмінні зворотні взаємозв'язки між громадою та її органами самоврядування – як обраними безпосередньо громадянами, так і її виконавчими структурами.

Ключові слова: стратегія місцевого розвитку, місцеве самоврядування, економічна політика, територіальна громада, муніципалізація.

Рис.: 1. Бібл.: 8.

Головня Олена Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, Вінницький національний аграрний університет (вул. Сонячна, 3, Вінниця, 21008, Україна)

E-mail: ellens@meta.ua

УДК 352.075 / 338.2

Головня Е. М. Проблемы инструментария развития местного самоуправления в условиях обеспечения стабилизации экономики

Устойчивое социальное развитие местного общества рассматривается в статье как универсальная технология. Такая технология охватывает все уровни управления, создает условия для рынка и позволяет консолидировать различные социальные группы. Технология разрабатывается и реализуется исходя из конкретных условий и специфики экономического, организационного, социально-политического уровней и структуры развития муниципального сообщества. Сегодня, к сожалению, недостаточно внимания уделяется вопросам конструирования комплекса технологий, способных обеспечить динамичное экономическое развитие интегрированной системы муниципального управления. Кроме того, одним из направлений в муниципальной политике должно быть создание системы занятости населения и переквалификации работников, формирования новых рабочих мест. Большое значение в защите интересов территориальных общин могут играть ассоциации органов местного самоуправления. Для решения вопроса привлечения жителей к участию в местном самоуправлении нужно наладить неременные обратные связи между общиной и его органами самоуправления – как избранными непосредственно гражданами, так и ее исполнительными структурами.

Ключевые слова: стратегия местного развития, местное самоуправление, экономическая политика, территориальное общество, муниципализация.

Рис.: 1. Библ.: 8.

Головня Елена Михайловна – кандидат экономических наук, доцент, доцент, кафедра менеджмента внешнеэкономической деятельности, Винницкий национальный аграрный университет (вул. Солнечная, 3, Винниця, 21008, Украина)

E-mail: ellens@meta.ua

UDC 352.075 / 338.2

Holovnya O. M. Problems of Instruments of Development of Local Self-Governance under Conditions of Ensuring Stabilisation of Economy

The article considers sustainable social development of local society as a universal technology. Such a technology covers all levels of management, creates conditions for the market and allows consolidation of various social groups. Technology is developed and realised under specific conditions and specific features of economic, organisational and socio-political levels and structure of development of a municipal society. Today, unfortunately, insufficient attentions is paid to the issues of constructing a complex of technologies capable of ensuring dynamic economic development of an integrated system of municipal management. Moreover, one of the directions of the municipal policy should be creation of a system of employment of population and re-training of employees and formation of new working places. Associations of local self-governance bodies could play a significant importance in protection of interests of territorial societies. In order to solve the issue of attraction of the population to participation in local self-governance, it is necessary to establish a feedback between the society and its self-governance bodies – both elected by citizens and its executive structures.

Key words: strategy of local development, local self-governance, economic policy, territorial society, municipalisation.

Pic.: 1. Bibl.: 8.

Holovnya Olena M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Management, (вул. Sonyachna, 3, 21008, Ukraine)

E-mail: ellens@meta.ua

Економічний розвиток будь-якої держави, як складної соціально-економічної системи, визначається ступенем економічного розвитку її складових – місцевих громад. Гармонійність розвитку національної економіки та її структурних елементів вимагає формування узгодженого управлінського впливу з боку суб'єктів економічних відносин (органів місцевого самоврядування), який був би адекватним новим вимогам розвитку суспільства.

Окремим складовим соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць та участі в цьому процесі місцевого самоврядування присвячена велика кількість наукових досліджень. Доволі змістовним досягненням цього напрямку наукових досліджень є внесок відомих українських учених. Зокрема, питання впровадження принципів громадської участі у діяльність органів виконавчої влади порушуються у працях Г. А. Монастирського, В. В. Таран, Ю. П. Шарова. Вплив місцевого самоврядування на стан керованості регіональних соціально-економічних процесів досліджують Н. В. Зубченко, С. А. Фоломіна та інші.

Поряд з цим, у науковій літературі недостатньо досліджень у напрямку формування управління економічним розвитком адміністративно-територіальних одиниць як складних систем в умовах системних трансформаційних змін в Україні з урахуванням принципів місцевого самоврядування. Недостатньо уваги приділяється питанням конструювання комплексу технологій, здатних забезпечити динамічний економічний розвиток інтегрованої системи муніципального управління. Поза цариною наукового пошуку опинилася проблема структури системи управління економічним розвитком територіальних систем на основі нової парадигми, адекватної існуючим світовим і національним тенденціям розвитку економіки.

Метою статті є визначення потенціалу територіальних громад з урахуванням явища місцевого самоврядування в умовах забезпечення стабілізації економіки.

Могутню соціальну державу неможливо побудувати без сильного місцевого самоврядування. Велика роль у вирішенні даних проблем належить муніципальним органам влади. Один із важливих аспектів соціальної держави – участь громадян в управлінні на всіх рівнях влади і господарського життя. Необхідною передумовою економічного розвитку територій є забезпечення самоврядування на всіх рівнях. Його реалізація можлива лише в дійсно демократичній соціальній державі. Перш за все, це має відобразитися у тому, щоб в органах місцевого самоуправління були представлені всі соціальні групи місцевих жителів, оскільки існує проблема захоплення влади представниками бізнесу.

Залишається проблема забезпечення результативності управління, що здійснюється органами місцевого самоврядування на рівні територіальних громад [8, с. 141].

Верховною Радою України 15 липня 1997 р. прийнято Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування». Таким чином, відповідно до статті 9 Конституції України Європейська хартія «... є частиною національного законодавства України», а її норми мають переважну силу над нормами

законів України (пункт 2 статті 7 ЗУ «Про міжнародні договори України»). Метою Європейської хартії місцевого самоврядування є компенсування браку спільних європейських стандартів оцінки та захисту прав органів місцевого самоврядування, які є найближчими до населення. Хартія узагальнює та визначає загальновизнані у Європі принципи здійснення демократії на місцевому і регіональному рівні та зобов'язує сторони застосовувати основні правила, які гарантують політичну, адміністративну та фінансову незалежність органів місцевого самоврядування [4].

Реформування підходів до державного управління згідно з Європейською хартією місцевого самоврядування вимагає будівництва «нової держави» у зворотній послідовності: починаючи з села, далі району, міста, області, регіону, узагальнюючи на рівні держави. Перший крок у цьому напрямку зроблено – створені територіальні громади. Але справжнє становище свідчить про те, що територіальні громади в Україні значною мірою сьогодні фігурують лише на папері, вони ще не стали єдностями людей, об'єднаних не лише спільною територією проживання, а й колективними інтересами та спільною участю у вирішенні питань місцевого значення, сукупною відповідальністю за розвиток території мешкання.

Діяльність громадян у вирішенні місцевих справ має набувати характеру активної співпраці та артикуляції місцевих інтересів, тому практика місцевих органів влади західноєвропейських країн включає такі форми, як: ініціативи, які у вигляді петицій при підтримці громадян або можуть стати законом місцевого співтовариства, або примусити владу виконати певні дії; відозви посадових осіб, які не виконують своїх обов'язків. Прикладом широких повноважень місцевої влади є діяльність муніципалітетів у Швеції, основних постачальників соціальних, освітніх і комунальних послуг, які фінансують початкову і середню освіту, догляд за дітьми, соціальне обслуговування пенсіонерів та інвалідів, займаються основними питаннями життєдіяльності громади – будівництво, охорона здоров'я, захист довкілля, прибирання сміття, водопостачання, виступають основними роботодавцями (кожний швед працює в муніципалітеті або для нього) [3, с. 228].

Частина західних політиків і вчених вважають, що відношення працівників до управління має для них більш важливе значення, чим відношення до власності. Для забезпечення реальної участі громадян в управлінні і по вертикалі, і по горизонталі необхідно нормативно-правову базу привести в повну відповідність з принципами, вимогами і цілями соціальної держави. У розвинутих країнах світу управління економічним і соціальним розвитком здійснюється через поєднання регулювальних впливів органів державної влади, інститутів ринкової інфраструктури, управлінських підрозділів підприємств, громадських організацій та місцевого самоврядування.

Специфіка муніципального управління складається в тому, що в ньому поєднується два види впливу: адміністративного (державного) та самоорганізації (самоуправління). Саморегулювання здійснюється на основі

постановки місцевих соціальних цілей, які зрозумілі кожному учаснику місцевих угруповань: висока якість життя всіх членів сім'ї, фізичне та моральне здоров'я, розвиток культури та освіти, забезпечення особистої безпеки і комфорту проживання в даному мікросередовищі, що відповідає цілям сталого розвитку, принциповим стратегіям управління.

В основі муніципального управління має знаходитись фундаментальне переосмислення і радикальне перепроєктування соціальних процесів у суспільстві для досягнення покращення якості життя населення. Фундаментальне переосмислення означає перегляд правил, норм відносин, механізмів, що лежать в основі правил господарювання. У таких умовах процес соціального розвитку місцевих громад та українського суспільства є сукупністю різних змін у системі відносин і видів діяльності, де на вході – цілі, ресурси, а на виході – результати, що відповідають соціально значимій меті. В основі процесу соціального розвитку має бути серія закономірних змін і відповідних дій по створенню системи, у результаті якої зміниться рівень соціально-економічного розвитку України та якість життя населення, яке є безпосереднім учасником муніципального управління. Природним наслідком поширення нових управлінських моделей є виникнення потреби в застосуванні стратегічних підходів до управління, виникає потреба в ефективних і водночас «м'яких» технологіях за умов відкритості, прозорості, підзвітності та підконтрольності влади громадськості [7]. Іншими словами, муніципальне управління має стати універсальною технологією ефективної реалізації стратегії сталого соціального розвитку місцевої громади.

Така універсальна технологія ефективної реалізації стратегії сталого соціального розвитку місцевої громади діє у відповідності з сукупністю організаційних, фінансово-економічних, соціально-політичних технологій для: а) збільшення доходів населення, бюджету сім'ї і, у першу чергу, пенсіонерів, ветеранів, інвалідів, багатодітних сімей, малозабезпечених. Деякі російські науковці до малозабезпечених справедливо відносять громадян, які після сплати комунальних послуг витрачають з бюджету сім'ї на продукти харчування більше 50% [6]; б) зростання якості життя, які виражається в створенні умов комфортності та інфраструктури сервісу; в) збільшення тривалості життя; г) збільшення дохідної частини місцевого бюджету; д) запуск механізму акумулювання та участі грошових засобів населення у фінансуванні соціально-економічних програм розвитку місцевих громад; е) попередження банкрутства підприємств і організацій конкурентного виробництва; ж) скорочення безробіття і відкриття нових робочих місць; з) зниження суспільної напруги та антисоціальних проявів; і) формування власної фінансової інфраструктури, яка працює на інтереси населення міста чи району; к) розширення соціальної бази реформ.

Універсальна технологія ефективної реалізації стратегії стійкого соціального розвитку місцевої громади охоплює всі рівні управління, створює умови для ринку і дозволяє консолідувати різні соціальні групи.

Технологія розробляється і реалізується виходячи з конкретних умов і специфіки економічного, організаційного, соціально-політичного рівнів і структури розвитку муніципальної спільноти. Технологія дозволяє населенню створити власну соціально-фінансову інфраструктуру і реалізувати систему соціального, економічного, екологічного, і правового захисту населення. Реалізація технології визначає ефективність зміни якості життя кожної людини.

Одним з напрямів у муніципальній політиці має бути створення системи зайнятості населення та перекваліфікації працівників, формування нових робочих місць. Потрібно розробляти і реалізовувати ряд соціальних програм з підтримки сімей, молоді, захисту материнства і дітей, зміцненню здоров'я людей. Тому система соціального захисту на муніципальному рівні, яка звичайно залежить від державного та регіонального рівнів, може розглядатися як відносно самостійна. Це особливо актуально внаслідок зміни ситуації в суспільстві відносно соціального захисту та місцевої влади. Що стосується соціального захисту, то ці зміни розглядаються в аспекті: децентралізації та демонополізації; збільшення чисельності потребуючих соціального захисту; розширення спектру потреб у соціальному захисті та необхідності спеціалізації форм обслуговування населення.

Паралельно зі змінами політико-правового статусу місцевої влади змінюються й її функції. Основний вектор цих змін – соціалізація владних структур і їх діяльності, їх орієнтація на місцеві проблеми, з вирішенням яких пов'язано задоволення життєвих потреб населення. Найважливішими з цих потреб є забезпечення високої якості життя, соціального здоров'я, особистої захищеності. Основна особливість муніципального рівня при вирішенні соціальних питань у тому, що саме на цьому рівні управління реалізуються соціальні цілі, які наближені до людини, що є прерогативою муніципальних органів управління.

Компетенція муніципальних органів управління в галузі економіки передбачає: а) створення сприятливих умов для розвитку соціальної економіки і соціально виправданих форм підприємництва, що вирішують проблеми забезпечення споживачів товарами та послугами; б) стимулювання і безпосередня участь у створенні раціональної муніципальної виробничої та соціально-культурної інфраструктури; в) сприяння створенню нових сучасних робочих місць з високим рівнем доходів; г) матеріальна і фінансова підтримка соціально незахищених груп населення; д) дошкільне виховання дітей, освіта; е) підтримка житлового будівництва; є) підготовка та перепідготовка кадрів з метою їх адаптації до умов структурної перебудови економіки та нових виробничих відносин; ж) соціальне забезпечення людей, які втратили роботу; з) відтворення природних ресурсів (землі, води) та їх раціональне використання; і) запобігання забрудненню ґрунтів, водних джерел і повітряного середовища. Унаслідок цього у світовій практиці органи місцевої влади наділяються не лише правом та відповідальністю перед населенням, що їх вибирає, але і чіткими функціями використання тієї території, на якій вони створені.

Зростає роль ініціативи громади в розвитку сільських територій. На таких територіях місцеве самоврядування має впливати на функціонування виробничо-збутової сфери сільської території, зацікавлювати підприємців у розвитку бізнесу, рекомендувати їх напрями розвитку виробничої діяльності. Для цього із сільських господарів, підприємців, представників громадськості та місцевого самоврядування доцільно створювати активну робочу групу. Одним з її головних завдань має бути побудова стратегії розвитку сільської місцевості. Кожна стратегія місцевого розвитку завжди є лише окремою концепцією, яка завжди може дати певну уяву про майбутнє. Вона спрямована на те, щоб створити диверсифіковану економічну базу, забезпечити робочі місця та побутові умови для місцевого населення, розвивати соціальну інфраструктуру, раціонально використовувати й примножувати природні ресурси та сприяти економічній стабільності місцевості.

У розробці та реалізації стратегічного плану варто було б задіяти всі основні групи учасників, де кожен у рамках стратегічного партнерства має такі завдання: місцева адміністрація створює і підтримує умови, необхідні для розробки й реалізації стратегії; громада села, підприємці та потенційні інвестори забезпечують її успішність, підвищують реальність виконання стратегічного плану. У процесі забезпечення і реалізації стратегії доречними є сільськогосподарські дорадчі служби у кожному районі або їх представництва при сільських радах, що надаватимуть ринкову та соціальну інформацію сільському населенню, проводитимуть бесіди із соціальних питань, проблем пенсійного забезпечення, трудового законодавства, страхування, розвитку підприємництва і фермерства, кредитування та складових сфер життя на селі [5].

Серед українських ініціатив, які спрямовані на підтримку партнерських відносин між місцевою владою та громадянами, можна навести вдалий досвід діяльності Вінницького міськвиконкому. Забезпечити більш якісне виконання своїх повноважень та функцій в інтересах місцевих громад та із широким залученням мешканців міста – головна вимога до будь-якого органу місцевого самоврядування. Питання не лише в підвищенні рівня відповідальності місцевої влади, а перш за все органи місцевого самоврядування повинні досягнути значно більшої прозорості при здійсненні своїх повноважень, пов'язаних із задоволенням потреб мешканців міста. З іншого боку, мова йде про те, щоб забезпечити право мешканців брати участь у громадському житті та добиватись більшої ефективності виконання владою своїх обов'язків.

Для того, щоб перспектива європейського міста набула реальних обрисів, було презентовано Стратегію розвитку Вінниці до 2020 р. Стратегія дає можливість для прозорого діалогу між владою і людьми. Ціль полягає у формуванні системи муніципального управління, здатної ефективно і відповідально виконувати свої повноваження у різних сферах міського життя – як ті, якими вона наділена сьогодні, так і ті, якими вона буде наділена в майбутньому. Ця стратегія – це не просто документ, це свого роду громадська угода, яка базується на

стандартах якості у підходах до організації усіх сторін життя міста. У першу чергу це сильна і відповідальна громада, демократичні процеси, сильне громадянське суспільство, право людей впливати на розвиток свого міста, доброякісне міське середовище. Стратегія ставить нове завдання – розвиток соціальної згуртованості, яка передбачає не тільки розвиток соціальних послуг, але й більш активне включення в життя міста вінничан усіх категорій і вікових груп. Стратегія розвитку Вінниці передбачає п'ять пріоритетів з відповідними цілями та заходами реалізації (рис. 1).

Стратегія розвитку міста – це інструмент для того, щоб городяни могли реалізувати своє право на участь в управлінні містом. У свою чергу, громада – це вільна, відкрита, відповідальна, думаюча спільнота та суб'єкт всіх перетворень. Розвивати громаду означає також підвищувати її вимоги до органів місцевого самоврядування, які є інструментом громади, і підвищувати їх ефективність. Стратегію розробляли понад 200 людей, проводились дослідження, фокус-групи, тривало обговорення серед громади. При формуванні стратегії розвитку «Вінниця – 2020» місцева влада використала досвід муніципалітетів Цюріха, Кельце, Стокгольма і нідерландського міста Утрехт [2, с. 34].

Велике значення в захисті інтересів територіальних громад можуть відігравати асоціації органів місцевого самоврядування. Прикладом є Вінницька обласна Асоціація органів місцевого самоврядування [1]. Основними завданнями асоціації є сприяння: захисту прав, інтересів територіальних громад, їх мешканців та органів місцевого самоврядування; поглибленню зв'язків і створенню ефективного механізму обміну інформацією між територіальними громадами та органами місцевого самоврядування; міжрегіональній діяльності органів місцевого самоврядування; проведенню заходів щодо навчання, підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації посадових осіб і працівників органів місцевого самоврядування; запровадженню механізму оптимального самодостатнього функціонування органів місцевого самоврядування; забезпеченню належних умов для ефективного здійснення повноважень органами місцевого самоврядування; інформаційному, методичному та юридичному забезпеченню діяльності органів місцевого самоврядування; запровадженню сучасних форм управління (створення та наповнення сайтів територіальних громад, впровадження е-урядування, системи «електронне село»); залученню позабюджетних коштів, у тому числі грантових коштів та іноземних інвестицій для розвитку інфраструктури області; забезпеченню державних гарантій місцевого самоврядування, прав територіальних громад на самостійне вирішення питань місцевого значення; взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськими, профспілковими та іншими організаціями, об'єднаннями; розвитку співробітництва з міжнародними організаціями, регіональними структурами місцевого самоврядування іноземних держав, їх асоціаціями.

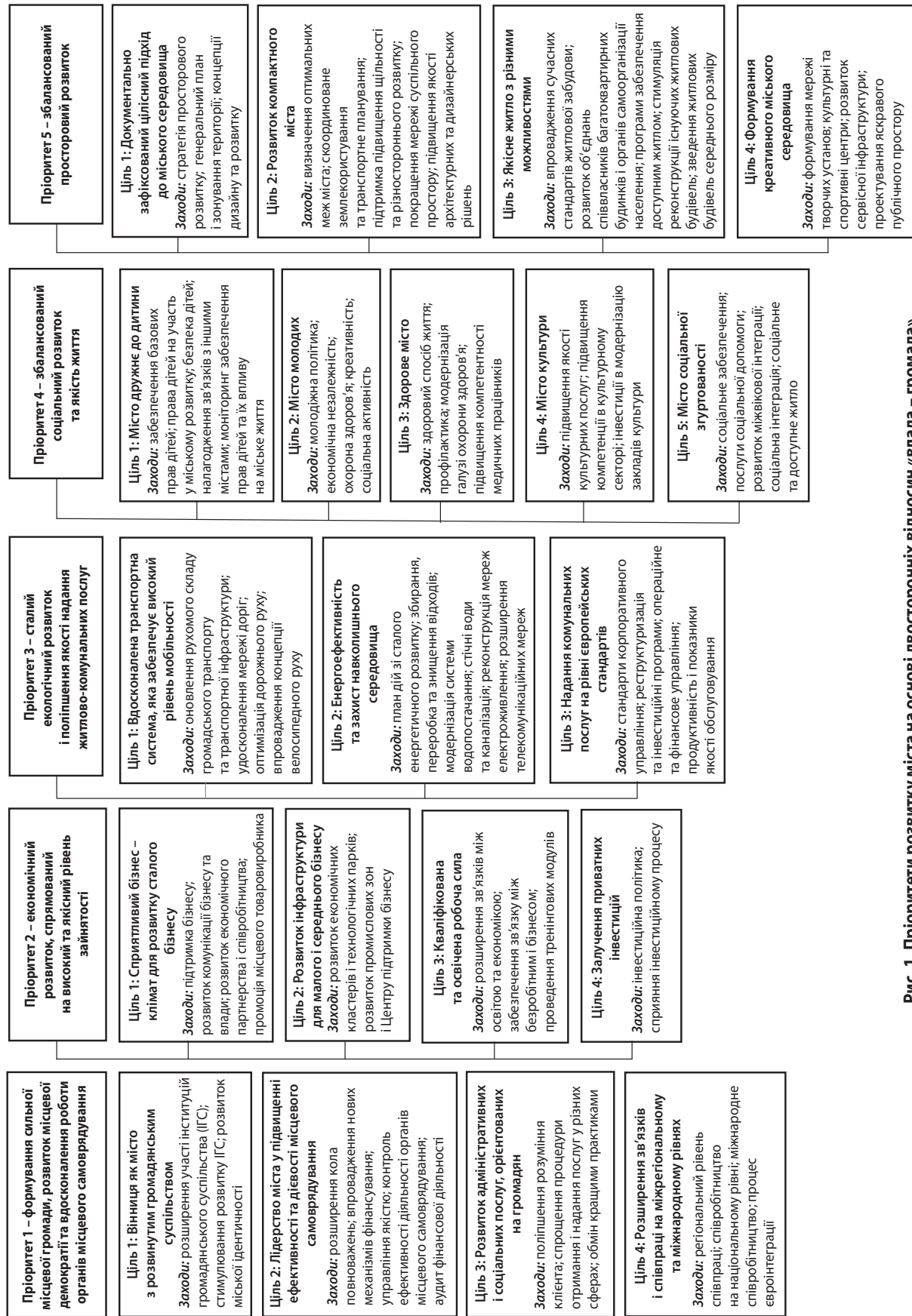

Рис. 1. Пріоритети розвитку міста на основі двосторонніх відносин «влада – громада»

ВИСНОВКИ

Для вирішення питання залучення жителів до участі в місцевому самоврядуванні треба налагодити невідмінні зворотні взаємозв'язки між громадою та її органами самоврядування, як обраними безпосередньо громадянами, так її виконавчими структурами. Такі зв'язки можуть здійснюватися на основі системи показників і процедур, що санкціонують місцевій громаді та іншим зацікавленим особам: а) узагальнено оцінити результативність функціонування органів місцевого самоврядування щодо надання соціальних послуг на локальному рівні; б) проводити постійний моніторинг та аудит з метою ревізування діяльності органів місцевого самоврядування; в) оцінювати успіхи передвиборних програм і затверджених громадою цілей розвитку населеного пункту. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Вінницька обласна Асоціація органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sg.vn.ua/>
2. **Гройсман В.** Стратегічне питання / В. Гройсман // Місто. – 2013. – № 24. – 26 червня. – С. 34 – 35.
3. **Діденко Н. Г.** Державне управління і соціальне партнерство: актуальні проблеми теорії і практики : монографія. – Донецьк : Схід, 2007. – 404 с.
4. Європейська хартія місцевого самоврядування та принципи здійснення самоврядування на місцевому і регіональному рівні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://golosiiv.gov.ua/ua/publication/content/802.htm>
5. **Малиновський А. С.** Роль ініціативи громади в розвитку сільських територій / А. С. Малиновський, Д. О. Підгородецький // Економіка АПК. – 2012. – № 9. – С. 70 – 76.
6. Муниципальный менеджмент / Под общ. ред. В. Н. Иванова, С. Б. Мельникова. – М. : Муниципальный мир, 2004. – 412 с.
7. **Шаров Ю. П.** Стратегічне планування в муниципальному менеджменті: концептуальні аспекти : монографія. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – 302 с.
8. **Яркова Н. І.** Розробка системи індикаторів соціально-економічного розвитку міста / Н. І. Яркова, Л. В. Кузнєцова // Економіка будівництва і міського господарства. – 2006. – № 3. – С. 140 – 145.

REFERENCES

- Didenko, N. H. *Derzhavne upravlinnia i sotsialne partnerstvo: aktualni problemy teorii i praktyky* [Public administration and social partnership: current theory and practice]. Donetsk: Skhid, 2007.
- Hroisman, V. "Stratehichne pytannia" [Strategic issues]. *Misto*, no. 24 (2013): 34-35.
- Malynovskyi, A. S., and Pidhorodetskyi, D. O. "Rol initsiatyvy hromady v rozvytku silskykh terytorii" [The role of community initiatives in rural development]. *Ekonomika APK*, no. 9 (2012): 70-76.
- Munitsipalnyy menedzhment* [Municipal management]. Moscow: Munitsipalnyy mir, 2004.
- Sharov, Yu. P. *Stratehichne planuvannia v munitsypalnomu menedzhmenti: kontseptualni aspekty* [Strategic planning in municipal management: conceptual aspects]. Kyiv: UADU, 2001.

Vinnitska oblasna Asotsiatsiia orhaniv mistsevoho samovriaduvannia. <http://sg.vn.ua/>

"Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannia ta pryntsyipy zdiisnennia samovriaduvannia na mistsevomu i regionalnomu rivni" [European Charter of Local Self-Government and the principles of self-government at the local and regional level]. <http://golosiiv.gov.ua/ua/publication/content/802.htm>

Yarkova, N. I., and Kuznietsova, L. V. "Rozrobka systemy indykatoriv sotsialno-ekonomichnoho rozvytku mista" [Development of indicators of socio-economic development]. *Ekonomika budivnytstva i miskoho hospodarstva*, no. 3 (2006): 140-145.